

FACULTATEA DE MEDICINĂ

PROGRAMĂ DE STUDII 0912.1 MEDICINĂ

CATEDRA DE ANATOMIE A OMULUI

APROBATĂ

la ședința Comisiei de asigurare a calității și
evaluării curriculare Facultatea Medicină nr. 1
Proces verbal nr. 6 din 27.02.18.

Președinte, dr. hab. șt. med., conf. univ.

Suman Serghei

APROBATĂ

la ședința Consiliului Facultății de Medicină nr. 1
Proces verbal nr. 4 din 20.03.18.

Decanul Facultății dr. șt. med., conf. univ.

Placintă Gheorghe

APROBATĂ

la ședința Catedrei de anatomie a omului
Proces verbal nr. 02 din 27.09.2017
Șef catedră, dr. hab. șt. med., prof. univ.

Catereniuc Ilia

CURRICULUM

DISCIPLINA ANATOMIA OMULUI

Studii integrate

Tipul cursului: **Disciplină obligatorie**

Chişinău, 2017

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:	06
Data:	20.09.2017
Pag. 2/16	

I. PRELIMINARII

- **Prezentarea generală a disciplinei: locul și rolul disciplinei în formarea competențelor specifice ale programei de formare profesională / specialității**

Anatomia omului, componentă importantă din domeniul educației preclinice, este una din cele mai vechi științe fundamentale ale învățământului medical, care mai poate fi definită și ca știința despre substratul material al vieții și sănătății.

Având ca obiect de cercetare organismul omului viu, Anatomia reprezintă o componentă importantă a educației preclinice, care vine în ajutorul studentului cu informații privind structura corpului uman în filo- și ontogeneză, variabilitatea morfologică a structurilor sale, anomaliile de dezvoltare, particularitățile de vârstă, gen și cele individuale.

Cursul de *anatomia omului* studiază structura corpului uman și a părților sale componente la nivel macro- și mezosopic, precum și modificările lor condiționate de interacțiunea și interdependența de celelalte sisteme biologice, care pe parcursul evoluției au influențat formarea genului „*Homo sapiens*”.

- **Misiunea curriculumului (scopul) în formarea profesională**

Anatomia omului are drept scop studierea particularităților morfofuncționale ale organelor și sistemelor de organe în diferite perioade ale dezvoltării postnatale și utilizarea acestor cunoștințe pentru însușirea disciplinelor fundamentale și clinice, prevenirea diferitor maladii, diagnosticul și tratamentul acestora.

Unul din obiectivele principale ale cursului este studierea anatomiei omului viu și rolul ei educativ în pregătirea profesională.

- **Limbile de predare a disciplinei:** română, rusă, engleză.
- **Beneficiari:** studenții anului I, facultatea de Medicină nr. 1, specialitatea *Medicină*.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 3/16

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	F.01.O.001 / F.02.O.012		
Denumirea disciplinei	Anatomia omului		
Responsabil de disciplină	dr. hab. șt. med., prof. univ. Ilia Catereniuc		
Anul	I	Semestrele	I/II
Numărul de ore total – 360 , <i>inclusiv:</i>			Sem. I – 180 Sem. II – 180
Curs	Sem. I – 17 Sem. II – 17	Lucrări practice	Sem. I – 51 Sem. II – 51
Seminare	Sem. I – 51 Sem. II – 51	Lucrul individual	Sem. I – 61 Sem. II – 61
Stagiu clinic (total ore)			-
Forma de evaluare	E/E	Numărul de credite	Sem. I – 6 Sem. II – 6

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 4/16

III. OBIECTIVELE DE FORMARE IN CADRUL DISCIPLINEI

La finele studierii disciplinei studentul trebuie să fie capabil

✓ *la nivel de cunoaștere și înțelegere să:*

- realizeze formarea unor idei clare și exacte despre anatomia omului, evoluția și ramurile ei, locul și rolul anatomiei, în special a anatomiei pe viu, în cadrul disciplinelor medicale fundamentale și clinice;
- cunoască metodele tradiționale și moderne de explorare anatomică;
- dețină și să reproducă informații privind organismul uman ca un tot unitar, relațiile lui cu mediul ambiant, elementele lui constitutive (țesuturi, organe, sisteme de organe, aparate);
- reproducă cunoștințe despre etapele de dezvoltare a organismului uman, ontogeneza și filogeneza sistemelor de organe și a organelor în parte;
- conștientizeze și să reproducă noțiunile generale despre normă, variante ale normei, anomaliile și importanța lor aplicativă;
- posede și să reproducă informații despre proporțiile corpului, tipurile constituționale și importanța lor aplicativă, despre particularitățile structurale generale ale aparatelor și sistemelor de organe, despre particularitățile individuale, de vârstă și de gen ale tuturor formațiunilor anatomice;
- dețină și să reproducă informații despre structura formațiunilor anatomice la nivel macro- și mezosopic, funcția, topografia, proiecția și aspectul lor pe viu în imagine radiologică, sonografică, RMN, endoscopică etc.;
- se familiarizeze cu Terminologia Anatomică Internațională elaborată de FICAT (*Federative International Committee on Anatomical Terminology, 1998*).

✓ *la nivel de aplicare să:*

- identifice formațiunile anatomice și să le aranjeze în poziția lor anatomică;
- demonstreze aspectele structurale ale regiunilor de corp (la cadavrul disecat), preparatelor anatomice, mulajelor etc.;
- identifice structurile anatomice pe imagini radiologice (radiograme, tomograme), sonografice, obținute prin RMN;
- stabilească pe viu reperele osoase, musculare, articulare, vasculare și nervoase ale diferitor regiuni de corp;
- demonstreze proiecția pe viu a viscerelor, vaselor sangvine și a nervilor;
- palpeze pe viu formațiunile proeminente ale oaselor, mușchilor, articulațiilor;
- palpeze pulsul pe arterele capului, gâtului și extremităților și să indice punctele de comprimare a acestora în scop de hemostază;
- reproducă scheme privind structura, topografia, proiecția, clasificarea formațiunilor anatomice;
- rezolve probleme de situație și teste privind structura, topografia, funcțiile, aspectul pe viu a formațiunilor anatomice;
- posede abilități elementare de disecție.

✓ *la nivel de integrare să:*

- evalueze locul și rolul anatomiei omului în pregătirea preclinică a viitorului-medic;
- aprecieze importanța cunoștințelor în domeniul anatomiei omului pentru însușirea disciplinelor clinice și să conștientizeze aplicabilitatea lor în diagnosticul și tratamentul maladiilor;
- utilizeze tehnologiile informaționale pentru a obține, evalua, stoca, produce, prezenta și schimba informații cu colegii în cadrul lucrului individual și în grup;
- implementeze cunoștințele acumulate în activitatea de cercetător;
- fie capabil de a învăța să învețe, ceea ce va contribui la managementul traseului profesional.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:	06
Data:	20.09.2017
Pag. 5/16	

IV. CONDIȚIONĂRI ȘI EXIGENȚE PREALABILE

Anatomia ca știința fundamentală a învățământului medical, studiază organismul uman în dezvoltarea sa ontogenetică, în strânsă legătură cu modificările mediului ambiant și activitatea zilnică a fiecărui individ.

Prin folosirea metodelor ce vin în sprijinul fiecărui medic (palparea, percuția, investigațiile radiologice, endoscopice, tomografie computerizată, ecografia ultrasonică etc.) anatomia devine o știință a formei vii, ce posedă un vocabular de peste 5000 de termeni pe care se sprijină toate celelalte științe din învățământul medical.

Medicina contemporană nu cere de la anatomie doar cunoașterea structurii și formei omului abstract, ci date concrete despre structura individului. Deci, anatomia este știința formelor vii, a transformărilor și reorganizărilor corpului omenesc, ea include o sistematizare și integrare a cunoștințelor despre conexiunea și influența reciprocă a sistemelor somatice și viscerale; despre influența diferitor factori ai mediului extern asupra aparatului locomotor și a activității viscerelor și sistemului nervos central.

Pentru însușirea bună a disciplinei studentul anului I are nevoie de următoarele abilități:

- cunoașterea limbii de predare;
- competențe confirmate în științele studiate la nivelul liceal (biologie, chimie, fizică);
- competențe digitale (utilizarea internetului, procesarea documentelor, tabelelor electronice și prezentărilor, utilizarea programelor de grafică);
- abilitatea de comunicare și lucru în echipă;
- calități – toleranță, compasiune, creativitate, inițiativă, autonomie.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 6/16

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Semestrul I

Nr. d/o	TEMA	Numărul de ore		
		Curs	Lucrări practice/ seminare	Lucru individual
1.	<i>Anatomia omului. Curs introductiv. Osteologie generală.</i>	2		2
2.	Scheletul trunchiului. Coloana vertebrală. Oasele cutiei toracice. Particularitățile de vârstă și de gen ale oaselor trunchiului. Scheletul centurii scapulare și a membrului superior liber, a centurii pelviene și a membrului inferior liber. Explorarea lor pe viu.		9	3
3.	<i>Morfologia funcțională și topografia craniului.</i> Oasele craniului cerebral și facial. Craniul în ansamblu. Particularitățile individuale, de vârstă și de gen ale craniului, explorare pe viu.	2	12	6
4.	EVALUAREA cunoștințelor la osteologie.		2	
5.	<i>Artrologie. Generalități despre articulații și biomecanica lor.</i>	2		2
6.	Articulațiile oaselor craniului, coloanei vertebrale și ale toracelui. Coloana vertebrală și toracele în ansamblu, explorare pe viu. Variantele de formă ale toracelui.		3	3
7.	Articulațiile membrului superior – structură, funcții. Articulațiile centurii pelviene. Bazinul în ansamblu, particularități de gen, noțiuni despre pelvimetrie. Articulațiile membrului inferior liber, piciorul în ansamblu. Explorare pe viu.		6	3
8.	<i>Miologie generală.</i>	2		3
9.	Mușchii și fasciile toracelui, diafragma. Mușchii și fasciile membrului superior – structură, topografie, funcții, explorare pe viu. Topografia membrului superior.		6	4
10.	Mușchii și fasciile abdomenului – structură, funcții, topografie, explorare pe viu. Topografia abdomenului. Mușchii și fasciile bazinului și membrului inferior liber – structură, funcții, topografie, explorare pe viu. Topografia membrului inferior.		9	4
11.	Mușchii și fasciile gâtului – structură, funcții, explorare pe viu. Topografia gâtului. Mușchii și fasciile capului – structură, topografie, funcții și explorare pe viu.		6	3
12.	Mușchii, fasciile și topografia spatelui, explorare pe viu.		3	2
13.	TESTARE. TOTALIZARE.		3	
14.	<i>Splanhnologie generală. Anatomia funcțională a sistemului digestiv.</i>	1		2
15.	Cavitatea bucală – compartimente, pereți, comunicări. Limba, glandele salivare, dinții. Faringele și esofagul – structură, topografie, funcții. Deglutiția. Explorare pe viu.		4	2
16.	Regiunile abdomenului, cavitățile abdominală și peritoneală, spațiile extraperitoneale. Stomacul – structură, topografie, dezvoltare, anomalii. Intestinul subțire și gros – segmente, structură, topografie, particularități distinctive, de vârstă, explorare pe viu.		9	3
17.	Ficatul, pancreasul, splina – structură, topografie, funcții, explorare pe viu.		3	2
18.	<i>Anatomia funcțională a peritoneului.</i> Peritoneul – structură, derivate, compartimente, spațiile extraperitoneale. Explorare pe viu, importanța lui aplicativă.	1	3	2
19.	EVALUAREA cunoștințelor la sistemul digestiv.		3	
20.	<i>Anatomia funcțională a sistemului respirator.</i> Nasul și laringele – structură, topografie, funcții, explorare pe viu. Traheea, bronhiile, plămâni, pleura, noțiuni privind mediastinul. Topografia plămânilor și a pleurei, explorarea lor pe viu.	2	6	2
21.	<i>Cordul – anatomie funcțională, anomalii.</i> Cordul – conformație externă, compartimente, structură, particularități individuale. Topografia cordului și explorarea lui pe viu. Pericardul.	2	3	3
22.	<i>Anatomia funcțională a sistemului urinar.</i> Organele urinare (rinichii, ureterele, vezica urinară) – structură, topografie, anomalii, explorare pe viu.	1	3	2
23.	<i>Anatomia funcțională a organelor de reproducere.</i> Organele reproductive masculine – structură, topografie, anomalii, explorare pe viu. Uretra masculină – structură, porțiuni, traiect, topografie, anomalii, explorare pe viu. Organele reproductive feminine – structură, topografie, anomalii, explorare pe viu. Uretra feminină. Perineul – structură, topografie, particularități de gen, explorare pe viu.	1	6	3
24.	<i>Anatomia funcțională a glandelor endocrine.</i>	1		5
25.	TESTARE la compartimentul viscere. TOTALIZARE.		3	
Total		17	51/51	61
TOTAL		180		

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:

06

Data:

20.09.2017

Pag. 7/16

Semestrul II

Nr. d/o	TEMA	Numărul de ore		
		Curs	Lucrări practice/ seminare	Lucru individual
1.	<i>Anatomia funcțională a măduvei spinării și encefalului. Sistemul limbic.</i>	2		2
2.	Măduva spinării și meningele rahidian – structură, topografie, explorare pe viu. Bulbul rahidian, puntea, cerebelul – conformație externă, structură.		6	2
3.	Fosa romboidă, istmul, mezencefalul, diencefalul – conformație externă, structură. Ventriculul III și IV – pereți, comunicări. <i>Formațiunea reticulară.</i> Epifiza și hipofiza.		6	3
4.	Emisferele cerebrale, relieful cortexului. Localizarea funcțiilor în cortexul cerebral. Sistemul limbic. Substanța albă a emisferelor. Nucleele bazale. Ventriculele laterale.		6	3
5.	<i>Anatomia funcțională a meningelui rahidian și cerebral. Lichidul cefalorahidian.</i> Meningele cerebral și lichidul cerebrospinal. Explorarea pe viu a encefalului.	2	3	2
6.	Căile conductoare ale sistemului nervos central.		3	3
7.	TESTARE. TOTALIZARE.		3	
8.	<i>Anatomia funcțională a sistemului nervos vegetativ.</i> SNV – generalități, componente.	2	3	4
9.	<i>Anatomia funcțională a sistemelor senzoriale. Anatomia funcțională a nervilor cranieni.</i>	4		4
10.	Organul văzului – componente. Globul ocular, organele auxiliare ale ochiului. Nervii cranieni II, III, IV, VI. Organul vestibulocohlear (urechea externă, medie, internă). Nervul cranian VIII. Căile conductoare ale sistemelor vizual, vestibular și cohlear, explorare pe viu.		6	4
11.	Nervul trigemen – ramuri, zone de inervație, calea lui conductoare, explorare pe viu.		3	2
12.	Nervul facial – componentă fibrală, zone de inervație, conexiuni. Nervul vag – segmente, ramuri, zone de inervație, conexiuni. Căile conductoare, explorare pe viu.		6	2
13.	Nervul glosofaringian – nucleu, tipuri de fibre, ramuri, zone de inervație, conexiuni. Nervii olfactivi și nervul terminal. Sistemele olfactiv și gustativ – căi conductoare. Nervii cranieni XI și XII – ramuri, zone de inervație, conexiuni. Inervația limbii. Explorare pe viu.		6	2
14.	TESTARE. TOTALIZARE.		3	
15.	Nervii spinali, ramurile lor. Plexul cervical – formare, ramuri, zone de inervație. Inervația pielii capului și gâtului. Explorarea pe viu a nervilor plexului cervical.		3	2
16.	<i>Anatomia funcțională a sistemului vascular al capului și gâtului.</i> Arterele carotide comună, externă și internă, artera subclaviculară – topografie, ramuri, zone de irigare. Zona reflexogenă sinocarotidiană. Explorare pe viu. Segmentul cervical al lanțului simpatic.	2	6	5
17.	<i>Anatomia funcțională a sistemului limfoid.</i>	2		2
18.	Venele și limfaticile capului și gâtului. Pachetul vasculonervos al gâtului. Vasele sangvine, limfaticile și nervii mediastinului. Vascularizația, inervația și drenarea limfatică a organelor cavității toracice. Explorare pe viu.		6	2
19.	Vasele sangvine, limfaticile și nervii cordului, plexurile cardiace.	2	3	2
20.	Plexul brahial – formare, topografie, ramurile, zone de inervație, explorare pe viu. Inervația pielii membrului superior. Nervii toracici. Inervația pereților cavității toracice.		3	3
21.	Vasele sangvine și limfaticile toracelui și membrului superior – topografie, explorare pe viu. Vascularizația și drenarea limfatică a articulațiilor și mușchilor membrului superior.		3	2
22.	TESTARE. TOTALIZARE.		3	
23.	Aorta abdominală – topografie, ramuri, explorare pe viu. Particularitățile de vascularizație a viscerelor abdominale. Vasele sangvine ale pelvisului. Venele cavității abdominale, afluenții lor, explorare pe viu. Anastomozele portocave și cavocave.		6	3
24.	Limfaticile abdomenului și ale pelvisului, importanța lor aplicativă. Segmentele lombar și sacrat ale lanțului simpatic, plexurile vegetative din cavitatea abdominală și pelvină.		6	2
25.	Vasele sangvine și limfaticile membrului inferior, explorare pe viu. Vascularizația articulațiilor și mușchilor membrului inferior. Plexul lombar și cel sacral – formare, ramuri, teritorii de inervație, explorare pe viu. Inervația pereților abdominali și membrului inferior.		6	2
26.	<i>Anatomia funcțională și variabilitatea vaselor sangvine ale trunchiului și membrelor.</i>	1		3
27.	TESTARE. TOTALIZARE. Evaluarea deprinderilor practice.		3	
Total		17	51/51	61
TOTAL		180		

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 8/16

VI. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Obiective	Unități de conținut
Capitolul 1. APARATUL LOCOMOTOR	
<ul style="list-style-type: none">• să definească conceptele fundamentale ale anatomiei;• să cunoască:<ul style="list-style-type: none">✓ metodele de cercetare în anatomie;✓ terminologia anatomică;✓ clasificarea, structura și particularitățile anatomice ale oaselor, articulațiilor și mușchilor;✓ axele în jurul cărora se efectuează mișcări și mișcărilor produse în articulații la contracția mușchilor;✓ travaliul mușchilor și funcționarea pârgھیilor musculare;✓ fasciile și spațiile intermusculare ale corpului uman și importanța aplicativă ale acestora;✓ canalele osoase, osteofibroase, osteomusculare și intermusculare, retinaculele, fasciile (pe cadavru) și importanța aplicativă a acestora;✓ reperate anatomice osoase, articulare și musculare;• să demonstreze:<ul style="list-style-type: none">✓ abilități de analiză și sistematizare a cunoștințelor;✓ reperate osoase, cele ale articulațiilor și cele musculare pe material cadaveric, radiograme și pe viu;• să aplice criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, la cadavru, pe radiograme și pe viu prin:<ul style="list-style-type: none">✓ identificarea planurilor, axelor și liniilor de orientare ale corpului uman;✓ identificarea particularităților individuale și regionale ale oaselor trunchiului;✓ identificarea prin palpare a reperelor osoase, articulare și musculare pe material cadaveric și pe viu;✓ identificarea pe radiograme a formațiunilor osoase, a fracturilor, variantelor și anomaliilor de dezvoltare ale oaselor trunchiului, membrelor și craniului;• să integreze cunoștințele acumulate și să le aplice în practică.	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Terminologia anatomică.</i>2. <i>Elementele de orientare ale corpului uman.</i>3. <i>Osteologie generală.</i> Caracteristica regională a oaselor scheletului uman: oasele craniului, scheletul trunchiului; scheletul membrelor.4. <i>Artrologie generală.</i> Articulațiile trunchiului, membrelor și craniului.5. <i>Miologie generală.</i> Mușchii regiunilor topografice ale corpului: mușchii trunchiului, spatelui, toracelui și abdomenului, mușchii membrelor și ai centurilor, mușchii capului și gâtului.
Capitolul 2. SISTEMUL DIGESTIV	
<ul style="list-style-type: none">• să definească:<ul style="list-style-type: none">✓ noțiunile de organ, sistem și aparat de organe;✓ derivatele intestinului primar;✓ noțiunile de organ tubular și organ parenchimos;• să cunoască:<ul style="list-style-type: none">✓ terminologia anatomică și principiile de clasificare, structură și topografie a organelor interne;✓ particularitățile individuale și regionale ale organelor sistemului digestiv;• să demonstreze:<ul style="list-style-type: none">✓ formațiunile anatomice pe material cadaveric, mulaje, radiograme și pe viu;✓ abilități în identificarea reperelor topografice necesare pentru determinarea limitelor și proiecției organelor interne;• să aplice criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, la cadavru, pe radiograme și pe viu.• să integreze cunoștințele anatomice cu disciplinele clinice prin:<ul style="list-style-type: none">✓ formularea concluziilor pe marginea materiei studiate;✓ dezvoltarea opiniilor proprii referitor la particularitățile anatomice individuale, de vârstă și de gen ale organelor sistemului digestiv.	<ol style="list-style-type: none">1. Generalități cu privire la structura, clasificarea și topografia organelor interne.2. Organele tractului gastrointestinal și glandele anexe: cavitatea bucală, limba, dinții și glandele salivare; faringele, esofagul, stomacul; intestinul subțire și intestinul gros; ficatul și pancreasul.3. Regiunile abdomenului, cavitățile abdominală și peritoneală.4. Organele altor sisteme localizate în cavitatea abdominală.5. Peritoneul și spațiile extraperitoneale.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 9/16

Obiective

Unități de conținut

Capitolul 3.

SISTEMUL RESPIRATOR. INIMA. SISTEMUL UROPOIETIC. ORGANELE GENITALE.

- **să definească:**
 - ✓ noțiunile de sistem și aparat respirator;
 - ✓ noțiunile de sistem uropoetic;
 - ✓ noțiunile de sistem genital;
- **să cunoască:**
 - ✓ particularitățile individuale și regionale ale organelor sistemului respirator;
 - ✓ particularitățile individuale și regionale ale organelor sistemului urinar;
 - ✓ particularitățile individuale și regionale ale organelor genitale;
- **să demonstreze:**
 - ✓ formațiunile anatomice la temă pe material cadaveric, mulaje, radiograme și pe viu;
 - ✓ abilități în identificarea reperelor topografice necesare pentru determinarea limitelor și proiecției organelor interne;
- **să aplice** criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, la cadavru, pe radiograme și pe viu;
- **să integreze** cunoștințele anatomice cu disciplinele clinice prin:
 - ✓ formularea concluziilor pe marginea materiei studiate;
 - ✓ dezvoltarea opiniilor proprii referitor la particularitățile anatomice individuale, de vârstă și de gen ale organelor studiate.

Organele sistemului respirator.

1. Căile respiratorii superioare și inferioare: nasul, cavitatea nazală, laringele, traheea, bronhiile principale.

2. Glandele tiroidă, paratiroide și timusul.

3. Organele respiratorii: plămâni și pleura.

4. Mediastinul.

Cordul și pericardul.

Organele urinare.

5. Rinichii, ureterele, vezica urinară.

6. Glandele suprarenale și paraganglionii.

7. *Organele reproductive masculine* și uretra masculină.

8. *Organele reproductive feminine* și uretra feminină.

9. *Perineul.*

Capitolul 4.

SISTEMUL NERVOS CENTRAL.

- **să definească:**
 - ✓ noțiunile referitoare la sistemul nervos central (SNC);
 - ✓ derivatele veziculelor cerebrale primare și secundare;
 - ✓ noțiunile de variante și anomalii ale SNC;
- **să cunoască:**
 - a) terminologia anatomică și principiile de clasificare, structură și topografie a componentelor SNC;
 - b) particularitățile individuale și regionale ale SNC;
- **să demonstreze:**
 - ✓ formațiunile anatomice ce țin de SNC pe piesele anatomice, mulaje, radiograme;
- **să aplice** criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, la cadavru, pe radiograme cu transferul de cunoștințe pe viu;
- **să integreze** cunoștințele anatomice cu disciplinele clinice prin:
 - ✓ formularea concluziilor pe marginea materiei studiate;
 - ✓ dezvoltarea opiniilor proprii privind particularitățile individuale, de vârstă și de gen ale componentelor SNC.

1. Măduva spinării și meningele rahidian.

2. Trunchiul cerebral, componente. Ventriculul IV.

3. Diencefalul. Ventriculul III.

4. Emisferele cerebrale. Localizarea funcțiilor în cortexul cerebral. Sistemul limbic.

5. Substanța albă a emisferelor. Nucleele bazale. Ventriculele laterale.

6. Meningele cerebral și lichidul cerebrospinal.

7. Căile conductoare ale sistemului nervos central.

Capitolul 5.

SISTEMUL NERVOS VEGETATIV. ORGANELE DE SIMȚ ȘI NERVII CRANIENI.

- **să definească:**
 - ✓ sistemul nervos vegetativ și componentele acestuia;
 - ✓ noțiunea de sistem senzorial;
 - ✓ noțiunea de cale conductoare;
- **să cunoască:**
 - ✓ terminologia anatomică și principiile de clasificare, structură și topografie a nervilor cranieni și sistemului nervos vegetativ;
 - ✓ particularitățile individuale și regionale ale organelor de simț și ale nervilor cranieni;
- **să demonstreze:**
 - ✓ formațiunile anatomice pe material cadaveric, mulaje, radiograme

1. Sistemul nervos vegetativ – generalități, componente.

2. Organele de simț.

3. Căile conductoare ale sistemelor senzoriale.

4. Nervii cranieni, căile conductoare.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 10/16

Obiective

- cu transferul cunoștințelor pe viu;
- ✓ componentele organelor senzoriale;
- ✓ nervii cranieni pe piesele anatomice;
- **să aplice** criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, cadavru și pe radiograme.
- **să integreze** cunoștințele anatomice cu disciplinele clinice prin:
 - ✓ formularea concluziilor pe marginea materiei studiate;
 - ✓ dezvoltarea opiniilor proprii referitor la particularitățile anatomice individuale, de vârstă și de gen ale sistemului nervos vegetativ, organelor de simț și nervilor cranieni.

Unități de conținut

Capitolul 6.

SISTEMUL NERVOS PERIFERIC, VASELE SANGVINE ȘI LIMFATICE ALE GÂTULUI, TORACELUI ȘI MEMBRULUI SUPERIOR.

- **să definească:**
 - ✓ noțiunile de nerv spinal, plex somatic și plex vegetativ;
 - ✓ noțiunile de vas magistral, colateral, plexuri arteriale și venoase;
 - ✓ noțiunile de anastomoze arteriale intra- și intersistemice;
- **să cunoască:**
 - ✓ terminologia anatomică și principiile de clasificare a nervilor spinali și vaselor sangvine;
 - ✓ particularitățile de formare a plexurilor somatice și vegetative;
 - ✓ particularitățile de vascularizație ale organelor interne, articulațiilor și mușchilor scheletici ai capului, gâtului, cutiei toracice și membrului superior;
- **să demonstreze:**
 - ✓ formațiunile anatomice pe material cadaveric, mulaje, radiograme și pe viu;
 - ✓ abilități în identificarea reperelor topografice necesare pentru determinarea limitelor și proiecției vaselor sangvine și nervilor;
- **să aplice** criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, cadavru și pe radiograme;
- **să integreze** cunoștințele anatomice cu disciplinele clinice prin:
 - ✓ formularea concluziilor pe marginea materiei studiate;
 - ✓ dezvoltarea opiniilor proprii referitor la materia studiată.

1. Nervii spinali, ramurile lor.
2. Plexul cervical.
3. Arterele, venele și limfaticile capului și gâtului.
4. Anastomozele arteriale.
5. Segmentul cervical al lanțului simpatic.
6. Vasele sangvine, limfaticile și nervii mediastinului.
7. Vascularizația, inervația și drenarea limfatică a organelor cavității toracice.
8. Vasele sangvine, limfaticile și nervii cordului, plexurile cardiace.
9. Nervii spinali toracici.
10. Plexul brahial.
11. Vasele sangvine și limfaticile membrului superior.
12. Vascularizația și drenarea limfatică a articulațiilor și mușchilor membrului superior.

Capitolul 7.

SISTEMUL NERVOS PERIFERIC, VASELE SANGVINE ȘI LIMFATICE ALE ABDOMENULUI, BAZINULUI ȘI MEMBRULUI INFERIOR.

- **să definească:**
 - ✓ noțiunile de anastomoze cava-cave și porto-cave.
- **să cunoască:**
 - ✓ terminologia anatomică și principiile de clasificare a nervilor spinali și vaselor sangvine;
 - ✓ particularitățile de formare a plexurilor somatice și vegetative;
 - ✓ particularitățile de vascularizație ale organelor interne, articulațiilor și mușchilor scheletici ai abdomenului, bazinului și membrului inferior.
- **să demonstreze:**
 - ✓ formațiunile anatomice pe material cadaveric, mulaje, radiograme și pe viu;
 - ✓ abilități în identificarea reperelor topografice necesare pentru determinarea proiecției vaselor sangvine și nervilor;
- **să aplice** criteriile de diferențiere a formațiunilor anatomice pe piesele anatomice, cadavru și pe radiograme;
- **să integreze** cunoștințele anatomice cu disciplinele clinice prin:
 - ✓ formularea concluziilor pe marginea materiei studiate;
 - ✓ dezvoltarea opiniilor proprii referitor la materia studiată.

1. Vasele sangvine, limfaticile și nervii abdomenului.
2. Vascularizația, inervația și drenarea limfatică a organelor cavității abdominale.
3. Plexul lombar.
4. Plexul sacral.
5. Vasele sangvine și limfaticile membrului inferior.
6. Vascularizația și drenarea limfatică a articulațiilor și mușchilor membrului inferior.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:	06
Data:	20.09.2017
Pag. 11/16	

VII. COMPETENȚE PROFESIONALE (SPECIFICE (CS) ȘI TRANSVERSALE (CT)) ȘI FINALITĂȚI DE STUDIU

✓ COMPETENȚE PROFESIONALE (specifice) (CS):

- CP1. Cunoașterea, înțelegerea și utilizarea limbajului anatomic;
- CP2. Cunoașterea particularităților de structură, dezvoltare și funcționare a organismului uman;
- CP3. Cunoașterea organizării aparatului locomotor, sistemelor de organe, celor vascular și nervos;
- CP4. Identificarea formațiunilor anatomice normale, variantelor anatomice și anomaliilor pe material cadaveric și pe viu;
- CP5. Cunoașterea și identificarea reperelor anatomice pe preparate, mulaje și pe viu;
- CP6. Cunoașterea proiecției formațiunilor anatomice pe viu și abilitatea de a descrie și determina limita organelor interne raportate la reperele osoase, musculare etc;
- CP7. Interpretarea radiogramelor, tomogramelor, RMN, investigațiilor sonografice etc.;
- CP8. Cunoașterea tehnicilor de disecție anatomică;
- CP9. Aplicarea cunoștințelor acumulate la anatomia omului în practica medicală;
- CP10. Rezolvarea problemelor de situație și formularea concluziilor;
- CP11. Efectuarea diverselor manopere practice și procedee pentru realizarea activităților profesionale specifice specialității pe baza cunoștințelor anatomice și altor discipline fundamentale.

✓ COMPETENȚELE TRANSVERSALE (CT):

- CT1. Dezvoltarea capacității de autonomie decizională;
- CT2. Formarea atitudinii personale;
- CT3. Abilitatea de interacțiune socială și activitatea în grup;
- CT4. Încadrarea în proiecte interdisciplinare, activități extracurriculare;
- CT5. Realizarea activităților și exercitarea rolurilor specifice studierii disciplinei în echipă; Promovarea spiritului de inițiativă, dialogului, cooperării, atitudinii pozitive și respectului față de colegi, a empatiei, altruismului și îmbunătățirea continuă a propriei activități;
- CT6. Dezvoltarea diferitor tehnici de a învăța;
- CT7. Selectarea materialelor digitale, analiza critică și formularea unor concluzii;
- CT8. Prezentarea proiectelor științifice individuale;
- CT9. Executarea responsabilă a sarcinilor profesionale cu aplicarea valorilor și normelor eticii profesionale, precum și prevederilor legislației în vigoare. Promovarea raționamentului logic, a aplicabilității practice, a evaluării și autoevaluării în luarea deciziilor;
- CT10. Autoevaluarea obiectivă a competențelor de formare profesională continuă în scopul dezvoltării abilităților personale și profesională.

✓ FINALITĂȚILE DISCIPLINEI

- să posede cunoștințe despre structura, topografia și particularitățile anatomice ale organelor și sistemelor de organe;
- să înțeleagă principiile de aplicare și transfer a cunoștințelor în practica medicală;
- să aplice pe viu cunoștințele teoretice cu privire la determinarea limitelor și proiecției organelor față de reperele anatomice;
- să fie capabil să interpreteze imaginile radiologice, RMN, endoscopice, sonografice, etc;
- să fie apt să deducă cauzele posibile și să înțeleagă mecanismele, care influențează procesele fiziologice, ce pot contribui la apariția variantelor anatomice și anomaliilor de dezvoltare;
- să evalueze locul și rolul anatomiei omului în pregătirea preclinică a studentului-medic;
- să fie capabil să implementeze cunoștințele acumulate în activitatea de cercetător;
- să posede competențe de analiză și sinteză a cunoștințelor și informației științifice obținute și să fie capabil de a utiliza tehnologiile informaționale și de comunicare.

VIII. LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Sugestii pentru activitate individuală

Audierea pasivă a cursurilor este una **din cele mai puțin eficiente** metode de însușire, chiar și în cazul structurării și ilustrării foarte moderne ale acestora.

Din aceste considerente pentru a însuși ceva este nevoie de cât mai multe modalități de procesare a materialului studiat.

Realizarea practică a unui lucru este mult mai eficientă, decât citirea despre cum trebuie să-l efectuezi, dar și mai eficient este să înveți pe altcineva să facă acest lucru.

Doritorii de a avea succes la însușirea disciplinei Anatomia omului urmează să lucreze insistent și activ cu materialul demonstrativ.

Privitor la metodologia de însușire catedra propune studenților câteva sfaturi demne de urmat:

1. Inițial este necesar să faceți cunoștință cu tema și subiectele la care trebuie să dați răspuns folosindu-vă de caietele de lucrări practice.

2. Citiți atent materialul din manual, faceți notițe. Încercați să formulați singuri momentele cheie. Studiați schemele și imaginile din manual și caiet. Aplicați cunoștințele obținute pentru demonstrarea pe preparatele anatomice. Răspundeți la întrebările și testele formulate în caietele de lucrări practice. Raportați informația obținută la omul viu.

3. Veniți la cursuri și lucrările practice nu doar pentru a face prezența! Procedând astfel, puțin probabil că veți face față cerințelor.

La prelegeri conspectați atent, treceți informația prin sine, mereu întrebându-vă dacă înțelegeți despre ce este vorba, dacă corespunde materialul predat cu cel studiat de Dumneavoastră anterior, apreciindu-vă nivelul de cunoaștere. Folosiți culegerile de cursuri!

4. Țineți minte! profesorii sunt bucuroși când studenții pun întrebări la temă.

Implicați-vă în conversații, puneți întrebări profesorului, colegilor, sie însuși. Aceasta înseamnă că încercați să înțelegeți și să conștientizați materialul predat.

5. Pentru un studiu mai productiv organizați-vă în grupuri a câte 2-3 studenți pentru a vă întâlni regulat la discuții asupra materialului de la cursuri, lucrările practice, pentru pregătirea de totalizări și examene.

De regulă, în grupuri mici de lucru se obține o înțelegere mult mai amplă, mai clară și stabilă decât lucrând individual.

În plus abilitatea de a explica colegilor materialul însușit vă dezvoltă memoria și vorbirea, lucruri folositoare pentru viitor.

6. Disciplina Anatomia omului înaintea în fața Dumneavoastră cerințe înalte.

Este necesar de menționat că ea conține circa 5000 de termeni, majoritatea noi, care necesită a fi memorizați. Aceste cerințe implică o utilizare rațională a timpului, prin urmare veți fi nevoiți să gestionați rațional timpul și să găsiți balanța utilă dintre efortul depus pentru obținerea cunoștințelor și alte responsabilități față de viața socială și cea personală.

Cunoașterea aprofundată a disciplinei necesită ca fiecare oră de lucru în contact direct cu profesorul să fie suplimentată cu cel puțin 1-2 ore de studiu individual al studentului.

Astfel fiind spus, pentru însușirea suficientă a disciplinei Anatomia omului urmează să lucrați individual circa 8-10 ore săptămânal.

În acest scop folosiți *Sala de demonstrare și studiere a pieselor anatomice* amenajată la Catedra de anatomie a omului.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:

06

Data:

20.09.2017

Pag. 13/16

Nr.	Produsul preconizat	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Termen de realizare
1	Lucrul cu sursele bibliografice și resursele informaționale.	<p>A studia atent materialul din manual și prelegerea ce se referă la tema respectivă.</p> <p>A face cunoștință cu subiectele la temă, care necesită o reflecție asupra materiei date.</p> <p>A face cunoștință cu lista surselor informaționale suplimentare la temă și selectarea celor mai potrivite surse pentru studierea materialului cu identificarea subiectelor cheie la tema respectivă.</p> <p>Formularea concluziilor cu privire la importanța temei studiate.</p>	Capacitatea de a extrage esențialul; abilități interpretative; volumul muncii.	Pe parcursul semestrului
2	Lucrul cu caietul pentru lucrări practice.	<p>Înainte de a începe lucrul cu caietul studentul va face cunoștință cu tema și va analiza informația din manual, prelegeri, culegerile de scheme și alte surse ce îl vor ajuta la îndeplinirea sarcinilor.</p> <p>Rezolvarea consecutivă a sarcinilor.</p> <p>La finele fiecărei teme se vor face anumite concluzii, care pot fi discutate cu colegii.</p> <p>Verificarea finalităților și aprecierea realizării lor.</p> <p>Pentru îndeplinirea sarcinilor puse în fața studentului va fi necesar de consultat și surse informaționale suplimentare.</p>	Volumul de muncă; completarea caietului și rezolvarea sarcinilor propuse la tema respectivă; abilitatea formulării concluziilor.	Pe parcursul semestrului
3	Lucrul cu piesele anatomice și materialul cadaveric în sala de demonstrare și studiere a pieselor anatomice (peste program).	<p>Studentul va beneficia de un program de autoinstruire în sala de demonstrare și studiere a pieselor anatomice după ore.</p> <p>La necesitate poate apela la consultația profesorului de serviciu.</p> <p>Sunt create condiții de interacțiune atât cu colegii de grupă, cât și cu alți studenți de la toate facultățile.</p> <p>Studentul are posibilitatea să lucreze cu piesele anatomice de unul singur sau în echipă.</p>	Volumul de muncă; abilitatea de demonstrare a formațiunilor anatomice pe preparate; formularea concluziilor cu privire la importanța aplicativă a formațiunilor anatomice.	Pe parcursul semestrului

IX. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE**• Metode de predare utilizate**

1. Disciplina Anatomia Omului se predă după metodologia clasică: cu ore de curs și lucrări practice.
2. Cursul teoretic este predat în cadrul prelegerilor, ținut de către titularii de curs. Se practică prelegerea interactivă.
3. De asemenea sunt utilizate așa metode ca:
 - ✓ expunerea;
 - ✓ *brainstorming-ul*;
 - ✓ conversația euristică și dezbateră;
 - ✓ lucrul în grup;
 - ✓ studiul individual;
 - ✓ lucrul cu manualul, textul științific și atlasul de anatomie;
 - ✓ rezolvarea problemelor de situație;
 - ✓ ascultarea interactivă.

• Strategii/tehnologii didactice aplicate (specifice disciplinei)

La lucrările practice, împreună cu profesorul de grupă, studenții studiază piesele anatomice pregătite preliminar, utilizează planșe, mulaje, tabele, completează caietele de lucrări practice, efectuează de sine stătător piese anatomice la temă, care ulterior sunt demonstrate colegilor.

• Metode de evaluare (inclusiv cu indicarea modalității de calcul a notei finale)

Curentă: verificarea cunoștințelor frontală sau/și individuală prin:

- ✓ lucrări de control;
- ✓ demonstrarea pe piesele anatomice a formațiunilor incluse în programa analitică a disciplinei;
- ✓ rezolvarea testelor docimologice în SIMU;
- ✓ reprezentarea grafică a schemelor la anumite subiecte;
- ✓ completarea caietelor de lucrări practice, destinate lucrului individual;
- ✓ rezolvarea problemelor de situație.

Finală: examen

La disciplina *Anatomia omului* pe parcursul a 2 semestre de studiu sunt organizate 7 totalizări (evaluare formativă) și evaluarea deprinderilor practice după cum urmează:

În semestrul I:

Totalizarea nr. 1 – Aparatul locomotor (evaluare oral/deprinderi practice + testare).

Totalizarea nr. 2 – Organele sistemului digestiv (evaluare oral/deprinderi practice + testare).

Totalizarea nr. 3 – Organele sistemului respirator. Cordul (oral/deprinderi practice + testare).

Totalizarea nr. 4 – Organele sistemului urinar și genital (oral/deprinderi practice + testare).

Proba practică + lucrul individual.

În semestrul II:

Totalizarea nr. 1 – Sistemul nervos central (evaluare oral/deprinderi practice + testare).

Totalizarea nr. 2 – SNV. Nervii cranieni. Organele senzoriale (oral/deprinderi practice + testare).

Totalizarea nr. 3 – Vascularizația și limfaticile regiunii capului, gâtului, toracelui și membrului superior. Nervii spinali cervicali și toracici (evaluare oral/deprinderi practice + testare).

Totalizarea nr. 4 – Vascularizația, limfaticile și inervația organelor abdomenului, bazinului și segmentelor membrului inferior (evaluare oral/deprinderi practice + testare).

Proba practică + lucrul individual.

Așa dar, evaluarea formativă constă din **4 totalizări** divizate a câte **4 în fiecare semestru** și **proba practică**.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:	06
Data:	20.09.2017
Pag. 15/16	

Fiecare probă se notează separat cu note de la 0 până la 10.

Proba de totalizare include evaluarea cunoștințelor acumulate la lucrările practice și cursul teoretic pe un anumit capitol de studii și include demonstrarea și adnotarea preparatelor anatomice naturale, descrierea și adnotarea diferitor scheme și desene din caietele de lucrări practice, inclusiv evaluarea deprinderilor practice.

La examenul de promovare la Anatomia omului (semestrial și anual) sunt admiși doar studenții care au obținut nota semestrială 5,0 și mai mult și au recuperat toate absențele la lucrările practice. Studenții care au absențe la prelegeri vor fi taxați cu întrebări suplimentare discutate la orele de curs.

Proba practică reprezintă controlul deprinderilor practice și constă în demonstrarea de către respondenți a formațiunilor anatomice studiate în cadrul lucrărilor practice. Controlul deprinderilor se efectuează cu bilete ce conțin 10 subiecte. Trei din ele sunt evidențiate și fac parte din **baremul minim de cunoștințe pentru examenul deprinderilor practice**, fără cunoașterea cărora studentul nu poate fi admis la examenul prin testare.

Demonstrarea sau descrierea de către respondenți a pieselor anatomice începe imediat după ce acesta a tras biletul, fără a i se acorda timp pentru pregătire. Pentru reflectarea răspunsurilor la întrebările de control examinatorul primește o fișă specială în care se fixează numărul de puncte obținut la fiecare răspuns precum și numărul total de puncte.

Examenul la disciplina anatomia omului este constituit din evaluare prin testare în SIMU.

Nota generală se definitivează reieșind din 2 componente: **nota medie semestrială** cu coeficientul 0,5 și **testarea în SIMU** cu coeficientul 0,5.

Evaluarea cunoștințelor se apreciază cu note de la 10 la 1,0.

Modalitatea de rotunjire a notelor la etapele de evaluare

Grila notelor intermediare (media anuală, notele de la etapele examenului)	Sistemul de notare național	Echivalent ECTS
1,00-3,00	2	F
3,01-4,99	4	FX
5,00	5	E
5,01-5,50	5,5	
5,51-6,0	6	
6,01-6,50	6,5	D
6,51-7,00	7	
7,01-7,50	7,5	C
7,51-8,00	8	
8,01-8,50	8,5	B
8,51-9,00	9	
9,01-9,50	9,5	A
9,51-10,0	10	

Nota medie anuală și notele tuturor etapelor de examinare finală (asistare la calculator, răspuns oral) – toate vor fi exprimate în numere conform scalei de notare (conform tabelului), iar nota finală obținută va fi exprimată în număr cu două zecimale, care va fi trecută în carnetul de note.

Neprezentarea la examen fără motive întemeiate se înregistrează ca "absent" și se echivalează cu calificativul 0 (zero). Studentul are dreptul la 2 susțineri repetate ale examenului nepromovat.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:	06
Data:	20.09.2017
Pag. 16/16	

X.BIBLIOGRAFIE RECOMANDATĂ

A. Obligatorie:

1. STEFANET M. Anatomia omului. Vol. I, ed. 2. Ch.: CE-P Medicina, 2014
2. STEFANET M. Anatomia omului. Vol. II, ed. 2. Ch.: CE-P Medicina, 2013
3. STEFANET M. Anatomia Omului. Vol. III, ed. 2. Ch.: CE-P Medicina / Sirius SRL, 2013
4. CATERENIUC I., LUPAȘCU T., ȘTEFANEȚ M., ANDRIEȘ V. et al. Vol. I. Aparatul de susținere și mișcare (culegere de cursuri). Ch.: Tipografia Sirius SRL, 2011
5. CATERENIUC I., LUPAȘCU T., BATÎR D., BENDELIC A. et al. Vol. II. Sistemul nervos central. Splanhnologie (culegere de cursuri). Ch.: Tipografia Sirius SRL, 2015
6. CATERENIUC I., LUPAȘCU T. et al. Vol. III. Sistemele cardiovascular, limfatic, nervos periferic și organele senzoriale (culegere de cursuri). Ch.: Tipografia Sirius SRL, 2015
7. CATERENIUC I., LUPAȘCU T., TAȘNIC M. et al. Culegere de scheme la anatomia omului / Сборник схем по анатомии человека / Collection of schemes for human anatomy. Ed. a V-a (revăzută și completată). Ch.: Tipografia Sirius SRL, 2012, 2014
8. LUPAȘCU T., CATERENIUC I., GLOBAL L. Lucrări practice la Anatomia Omului / *Notebook for Practical work at Human Anatomy* / Практические занятия по анатомии человека (Ghid pentru autoinstruire / *Guide for self-studying* / Пособие по самоподготовке). Ed. a VIII-a trilingvă (revăzută și completată). III. Sistemele cardiovascular, limfatic, nervos periferic și organele senzoriale. III. The cardiovascular, lymphatic and nervous systems and sense organs. III. *Сердечно-сосудистая, лимфатическая, периферическая нервная системы и органы чувств*. Chișinău, 2016.
9. LUPAȘCU T., CATERENIUC I., GLOBAL L., BATÎR D., BABUCI A., BENDELIC A. Lucrări practice la Anatomia Omului / *Notebook for Practical work at Human Anatomy* / Практические занятия по анатомии человека (Ghid pentru autoinstruire / *Guide for self-studying* / Пособие по самоподготовке). Ed. a IX-a trilingvă (revăzută și completată). II. Sistemul Nervos Central. Sistemele cardiovascular, limfatic, nervos periferic și organele senzoriale. / II. *Central Nervous System. The cardiovascular, lymphatic and nervous systems and sense organs.* / II. Центральная нервная система. Сердечно-сосудистая, лимфатическая, периферическая нервная системы и органы чувств. Chișinău, 2017.

B. Suplimentară:

1. NETTER FRANK H. Atlas de anatomie a omului (ed.: Gh. P. Cuculici et al.). Ed. a 5-a rev. București, 2012
2. СИНЕЛЬНИКОВ Р. Д., СИНЕЛЬНИКОВ Я. Р. Атлас анатомии человека. Том I-IV (oricare ed.).
3. PAPILIAN V. Anatomia omului. Vol. I, Aparatul locomotor / Vol. II, Viscere. București, 1998
4. ANDRIEȘ V., IASTREBOVA T., PERLIN B. Vascularizația și inervația organelor interne. Ch., 1995.
5. DIACONESCU N., ROTTENBERG N., NICULESCU V. Noțiuni de anatomie practică. Timișoara, 1979.
6. IFRIM M., ANDRIEȘ V., BRATU D. Anatomia omului. Chișinău, 2004.